

Περιεχόμενα

Ευρετήριο πινάκων	14
Ευρετήριο εικόνων	16
Εισαγωγή	20
Μέρος Α'. ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ	35
Γενικά	37
Κεφάλαιο 1. Η μάθηση ως συλλογική κατασκευή νοήματος	38
Εισαγωγή	39
1.1 Διαμεσολάβηση, Πολιτισμικά Εργαλεία και Ψυχολογικές Λειτουργίες	40
1.2 Η Μάθηση ως Εσωτερίκευση ή ως Οικειοποίηση μέσω Συμμετοχής	46
1.3 Η Ζώνη Εγγύτερης Ανάπτυξης (ΖΕΑ)	47
1.3.1 Η στρατηγική της σκαλωσιάς	50
1.3.2 Καθοδηγούμενη συμμετοχή	53
1.3.3 Συνοικοδόμηση	62
1.3.4 Παρατεταμένη ανταλλαγή συλλογισμών (ΠΑΣ)	69
1.4 Η Συγκρότηση των Εννοιών. Καθημερινές και Επιστημονικές Έννοιες	76
1.4.1 Η λειτουργία της ΖΕΑ στον σχηματισμό των εννοιών	80
Κεφάλαιο 2. Η προσέγγιση των αποθεμάτων γνώσης	84
Εισαγωγή	85
2.1 Η Γέννηση της Προσέγγισης	86
2.2 Πώς Ορίζονται τα Αποθέματα Γνώσης	88
2.3 Τα Αποθέματα Γνώσης και τα Ενδιαφέροντα των Παιδιών	91
2.4 Η Έρευνα για τα Αποθέματα Γνώσης στις Μικρές Ηλικίες	94
2.5 Οι Τρόποι Διερεύνησης των Αποθεμάτων Γνώσεων των Παιδιών	98

Μέρος Β'. ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΑΘΗΣΗ, ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ	109
Γενικά	111
Κεφάλαιο 3. Προσδιορίζοντας τη συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση	112
Εισαγωγή	113
3.1 Η Έννοια της Συμμετοχής στην Κοινωνικοπολιτισμική Θεωρία	114
3.2 Η Συμμετοχή ως Θεμελιώδες Δικαίωμα των Παιδιών	115
3.3 Η Πολυπλοκότητα της Συμμετοχής στην Προσχολική Εκπαίδευση	120
3.4 Η Εικόνα για τα Παιδιά και την Παιδική Ηλικία	125
Κεφάλαιο 4. Η συμμετοχική μάθηση στην πράξη	132
Εισαγωγή	132
4.1 Η Ιδέα της Συμμετοχής στην Παιδαγωγική Προσέγγιση του Reggio Emilia	134
4.2 Τα Μονοπάτια Συμμετοχής του Shier	142
4.3 Κριτική που Ασκείται στα Ιεραρχικά Μοντέλα Συμμετοχής	149
4.4 Βασικές Αρχές για Συμμετοχική Μάθηση	150
4.5 Τρεις Θεμελιώδεις Στόχοι ως Πλαίσιο για Συμμετοχική Μάθηση	152
4.6 Η ποιότητα των Αλληλεπιδράσεων στη Σχολική Τάξη ως Βασικός Παράγοντας Συμμετοχής	154
4.7 Η Αβεβαιότητα ως Χαρακτηριστικό της Συμμετοχικής Τάξης	158
4.8 Η Συμμετοχή των Παιδιών σε Τάξεις με Πολιτισμική Πολυμορφία	162
4.8.1 Δραστηριότητες που οργανώνονται ή καθοδηγούνται από εκπαιδευτικούς με δυνατότητα διαφοροποιημένης ή προαιρετικής συμμετοχής σε αυτές	165
4.8.2 Δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των οποίων οι εκπαιδευτικοί βρίσκονται κοντά στα παιδιά με φυσική παρουσία	166
4.8.3 Παροχή υλικών στο περιβάλλον που προκαλούν τα παιδιά να συμμετέχουν	168

4.9 Η Αξιολόγηση της Συμμετοχής των Παιδιών στην Εκπαιδευτική Διαδικασία	171
4.10 Η Φωνή των Εκπαιδευτικών για τη Συμμετοχή των Μικρών Παιδιών στην Εκπαιδευτική Διαδικασία	180
4.11 Η Φωνή των Ίδιων των Παιδιών για τη Συμμετοχή τους στην Εκπαιδευτική Διαδικασία	186
4.12 Η Φωνή και ο Ρόλος της Οικογένειας για την Εφαρμογή της Συμμετοχικής Μάθησης	189
4.12.1 Παραδείγματα παιδαγωγικής γονεϊκής συμμετοχής στο ελληνικό πλαίσιο	193
4.12.2 Η γονεϊκή συμμετοχή ως εργαλείο διαπολιτισμικού διαλόγου μεταξύ σχολείου και οικογένειας	200
4.12.3 Σύνοψη πρακτικών για τη συμμετοχή των οικογενειών στη μάθηση των παιδιών τους	203
4.13 Μαθήματα από την Πράξη. Η συμμετοχή των Παιδιών σε Οργανωμένες Δραστηριότητες και Διερευνήσεις	208
4.13.1 Παράδειγμα #1 Παιχνίδι (Α. Φουστέρη)	210
4.13.2 Παράδειγμα #2 Διερεύνηση (Α. Φουστέρη)	215
4.13.3 Αποτίμηση της εφαρμογής του μοντέλου του Shier για την αξιολόγηση των μαθησιακών δράσεων	222
Κεφάλαιο 5. Η συμμετοχή των παιδιών στην έρευνα	224
Εισαγωγή	225
5.1 Από την Έρευνα για τα Παιδιά στην Έρευνα με τα Παιδιά	226
5.2 Τάσεις στο Πεδίο της Συμμετοχικής Έρευνας με Παιδιά Προσχολικής Ηλικίας	228
5.3 Θεμελιώδη Χαρακτηριστικά των Οπτικών Μεθόδων Έρευνας με Παιδιά	234
5.4 Ο Συνδυασμός Διαφορετικών Μεθόδων	242
5.5 Διαφορετικοί Βαθμοί Συμμετοχής των Παιδιών στην Έρευνα	249
5.6 Προκλήσεις και Περιορισμοί της Συμμετοχικής Έρευνας με τα Παιδιά	252

Μέρος Γ'. Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ	263
Γενικά	265
Κεφάλαιο 6. Η συμμετοχική μάθηση στο επικοινωνιακό σκηνικό του 21ου αιώνα	270
Εισαγωγή	271
6.1 Η Διαφορετικότητα και οι Διαστάσεις της	272
6.1.1. Η διεύρυνση της διαφορετικότητας με τη συνεχή μετακίνηση πληθυσμών και η επικοινωνία στις σχολικές τάξεις	277
6.1.2. Η διεύρυνση της διαφορετικότητας με τη ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη	281
6.2 Η Τεχνολογική Ανάπτυξη ως Παράγοντας Διαμόρφωσης της Επικοινωνίας στον 21ο Αιώνα	282
6.3 Προκλήσεις και Προοπτικές για την Εκπαίδευση των Μικρών Παιδιών στο Νέο Επικοινωνιακό Σκηνικό	286
6.3.1. Προκλήσεις	287
6.3.2. Προοπτικές	292
6.4 Η Παιδαγωγική των Πολυγραμματισμών	293
6.4.1. Η έννοια της συμμετοχής στην παιδαγωγική των πολυγραμματισμών	294
6.4.2. Ένα πλαίσιο εισαγωγής της παιδαγωγικής των πολυγραμματισμών στην προσχολική εκπαίδευση	297
6.5 Χώροι Δημιουργών και Πολυγραμματισμοί	301
6.5.1. Χώροι δημιουργών στην προσχολική εκπαίδευση	302
Κεφάλαιο 7. Προσδιορίζοντας τη συμβολική δραστηριότητα των παιδιών	306
Εισαγωγή	307
7.1 Οι Γλώσσες των Παιδιών	308
7.2 Σημεία, Σύμβολα και Συμβολική Δραστηριότητα	310
7.3 Τα παιδιά είναι Έμπειροι Κατασκευαστές Νοημάτων	317

Κεφάλαιο 8. Η γλώσσα του σώματος	320
Εισαγωγή	321
8.1 Εννοιολογική Διασαφήνιση	322
8.2 Χαρακτηριστικά της Ενσώματης Αναπαράστασης και ο Ρόλος της για την Επικοινωνία και τη Σκέψη	323
8.2.1 Κατηγορίες χειρονομιών	326
8.3 Η Μεταβαλλόμενη Έμφαση των Ενηλίκων στην Ενσώματη Έκφραση των Παιδιών καθώς Μεγαλώνουν	331
8.4 Η κατανόηση της Ενσώματης Έκφρασης των Παιδιών στο Πλαίσιο του Παιχνιδιού	333
8.5 Η Ενσώματη Έκφραση των Παιδιών και το Κοινωνικοπολιτισμικό Πλαίσιο Επικοινωνίας	336
8.6 Πώς τα Παιδιά Αντιλαμβάνονται το Ζήτημα της Επικοινωνίας Μεταξύ τους σε Τάξεις με Γλωσσική Πολυμορφία	340
8.7 Η Ενίσχυση Λεκτικών και Μη-λεκτικών Στρατηγικών Επικοινωνίας σε Τάξεις Μικρών Παιδιών	345
8.8 Μελέτη Περίπτωσης. Η Ενσώματη Έκφραση ως Ένδειξη Συμμετοχής και ο Ρόλος της στην Παραγωγή του Νοήματος μέσα στο Πλαίσιο Οργανωμένων Δραστηριοτήτων	348
Κεφάλαιο 9. Το συμβολικό παιχνίδι	354
Εισαγωγή	355
9.1 Το Συμβολικό Παιχνίδι μέσα από τα Μάτια των Παιδιών	358
9.2 Η Ιστορική Κοινωνικοπολιτισμική Θεώρηση του Συμβολικού Παιχνιδιού	361
9.3 Εννοιολογική Διασαφήνιση	364
9.4 Θεμελιώδη Χαρακτηριστικά του Παιχνιδιού Προσποίησης	366
9.5 Το Συμβολικό Παιχνίδι ως Συντελεστής της Ανάπτυξης των Παιδιών	371
9.6 Από τις Απλές στις Σύνθετες Μορφές του Παιχνιδιού Προσποίησης	377
9.6.1 Μεταεπικοινωνία και μεταγνώση στο πλαίσιο του συμβολικού παιχνιδιού	380

Κεφάλαιο 10. Η σχεδιαστική δραστηριότητα	384
Εισαγωγή	385
10.1 Εννοιολογική Διασαφήνιση. Το Σχέδιο ως Κοινωνική Πρακτική Κατασκευής Νοήματος	386
10.2 Από την Τυχαία Κατασκευή Σημείων στη με Πρόθεση Σχεδιαστική Δραστηριότητα	389
10.3 Η Σχεδιαστική Δραστηριότητα ως Μέσο Επικοινωνίας	396
10.3.1. Τι επικοινωνούν τα παιδιά με τη σχεδιαστική δραστηριότητα	397
10.3.2 Πώς επικοινωνούν τα παιδιά μέσω της σχεδιαστικής δραστηριότητας	404
10.4 Η Σχεδιαστική Δραστηριότητα ως Εργαλείο Σκέψης	420
10.4.1 Η διαδικασία συσχέτισης συμβόλου και νοήματος	421
10.4.2 Η εξέλιξη της σκέψης μέσα από τη σχεδιαστική δραστηριότητα	423
10.4.3 Μετα-αναπαράσταση και μεταεπικοινωνία μέσω της σχεδιαστικής δραστηριότητας	427
10.5 Η Σχεδιαστική Δραστηριότητα ως Παιχνίδι	430
10.5.1 Το παιχνίδι μέσα στα σχέδια και κατά τη διάρκεια της σχεδιαστικής δραστηριότητας	431
10.5.2 Παιχνίδι με το προϊόν της σχεδιαστικής δραστηριότητας	434
10.5.3 Το σχέδιο ως παιχνίδι μέσα από τα μάτια των παιδιών	437
10.6 Επαναπροσδιορίζοντας τον Ρόλο της Σχεδιαστικής Δραστηριότητας για τη Μάθηση των Μικρών Παιδιών	440
10.6.1 Παιδαγωγικές πρακτικές που υποστηρίζουν τη σχεδιαστική ως εργαλείο μάθησης	442
Κεφάλαιο 11. Το κατασκευαστικό παιχνίδι	448
Εισαγωγή	449
11.1 Εννοιολογική Διασαφήνιση	450
11.2 Η παιδαγωγική αξία του κατασκευαστικού παιχνιδιού	456
11.3 Εστιάζοντας στον συμβολικό χαρακτήρα του κατασκευαστικού παιχνιδιού	458

11.3.1 Διαδικασίες μεταγωγής όταν τα παιδιά εμπλέκονται στο κατασκευαστικό παιχνίδι	467
11.3.2 Οι κατασκευές των παιδιών με ποικίλα υλικά	472
Αντί συμπερασμάτων!	476
Παίρνοντας σοβαρά τη συμμετοχή των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία	477
Βιβλιογραφία	486
Ευρετήριο όρων και θεμάτων	520